

Gårnen

Efterårsnummer

2020

Nr. 90

Suldrup, grundlovsdag 1945. Optøget på vej gennem byen drejer ned mod Anlægget

Nye Tidender om gamle Emner

Medlemsblad for "Lokalhistorisk Arkiv for den tidligere Støvring Kommune", der dækker Veggerby, Øster Hornum, Sønderup, Suldrup, Aarestrup, Gravlev, Sørup og Buderup Sogne.

Arkivet passer på Historien.

Arkivet er beliggende på Øster Hornum Skole/Børneunivers.

Indhold

Indholdsfortegnelse og meddelelser	side 2
Branden i N. P. Andersen og Co's købmandsgård, 1897	side 3
Anine og Niels Frederiksen, lærerpar i Gravlev	side 7
5. maj 1945 – et folkeligt møde på Grangården	side 14
Aarestrup-præsten, der for vild i heden	side 15
Corona-erindringer	side 16
Mindeplade for "John" i Aarestrup Kirke 1947	side 17
Elever fra Støvring Højskole på Vesterhavsskole 1937	side 19
Fra karetmagerværksted til murbrokker	side 23
Peder Ridemand – en himmerlandsk knabe	side 25
75 år markeret: Blomster og "Flyverstenen" i 3. udgave	side 27
Forening og Arkiv	side 28

Billeder fra dette nummer af Hanen: Billederne fra dette nummer af Hanen kan af foreningens medlemmer med medlems-login ses under menupunktet "Hanen" på Arkivets hjemmeside. Login kan bestilles ved henvendelse til redaktøren.

Arkivet og corona-nedlukningen: Fra 11. marts har den offentlige adgang til Arkivet været lukket pga. corona-epidemien. Det betød dog ikke, at Arkivet var gået i stå. Registreringer af fotos og arkivalier fortsatte ufortrødent. En gruppe bestyrelsesmedlemmer er gået i gang med at registrere Arkivets bogsamling og artikler bragt i Hanen, hvilke der også kan søges i på Arkiv.dk, efterhånden som arbejdet skrider frem.

Torsdag d. 13. august slog Arkivet igen dørene op for gæster: Det skete med overholdelse af alle gældende regler hvad angår afstand og håndsprit – og kaffe på kanden.

Ny indgang: For fremtiden skal gæster benytte Arkivets egen indgang til højre for skolens officielle indgang.

Befrielsen 1945: I marts, april og maj har der været bragt en række artikler i Midthimmerlands Folkeblad om tiden umiddelbart før og efter befrielsen 5. maj 1945 – nu kan disse, suppleret med et par stykker mere, læses på arkivets hjemmeside under fanebladet "Befrielsen 1945".

Generalforsamling 10. marts 2020

Lokalhistorisk Forening for den tidligere Støvring Kommune afholdt generalforsamling tirsdag d. 10. marts kl. 19.00 på Arkivet.

I sin fremlæggelse af bestyrelsens beretning kom formand Niels Nørgaard Nielsen rundt om de fleste af Arkivets virkefelter. Arbejdet med registrering på Arkiv.dk er så langt, at samtlige arkivalier, fotos og lydfiler er registrerede. For tiden arbejdes med registrering af Arkivets bogsamling og film.

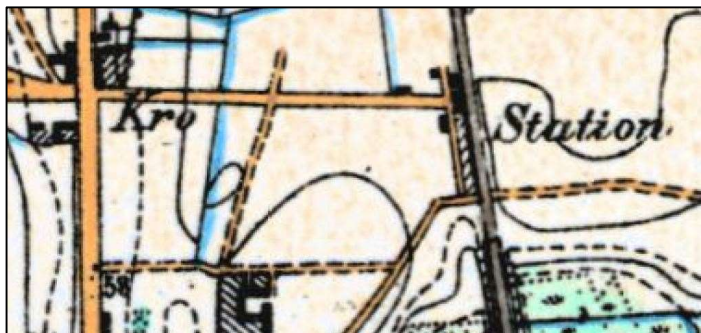
Der var genvalg til samtlige poster – se bagsiden. Beretning og pressemeddelelse kan læses på Arkivets hjemmeside www.stoevringlokalarkiv.dk

Efter generalforsamlingen fortalte Britta E. Nielsen og John H. Nielsen om mulighederne for at søge lokalhistorisk viden på diverse hjemmesider; se Arkivets web under "Links".

Branden i N. P. Andersen og Co's købmandsgård, 1897

Skrevet af Britta E. Nielsen, Støvring

I året 1877 kommer N. P. Andersen som ung mand med sin mor og en lillebror til Støvring og indleder et samarbejde med købmand fra Oplev, Thyge C. Pedersen, der allerede 1872 har oprettet en filial af sin købmandshandel i en ladebygning i bondebyen i Støvring. Thyge C. Pedersen er fra begyndelsen N. P. Andersens kompagnon og medinvestor.

Kort over Jernbanegade i Støvring omkring 1880

I 1880 begynder købmand Andersen bygningen af en et-etagers vinkebygning lige vest for Støvring Station. Byggegrunden er lejet og bliver først købt med skøde i midten af 1880'erne af de to købmænd i fællesskab. Lige før jul i 1884 åbner købmand Andersen sin nye forretning, der omfatter salg af både grovvarer som byggematerialer, gødning og foderstoffer samt dagligvarer, kolonialvarer og isen-

kram. Købmand Andersen opkøber bøndernes overskudsprodukter til videresalg og forsyner dem til gengæld med de færdigvarer, de efterspørger i stigende grad. Al import til og eksport fra byen foregår via jernbanen, der er åbnet i 1869. Togforbindelsen er årsagen til stationsbyens fremvækst. Den er også nødvendig for den udvikling i landbruget, der sker i perioden, herunder for den lokale andelsbevægelses opståen og vækst.

N. P. Andersens købmandsforretning er en succes, selvom han fra 1888 får konkurrence fra en voksende brugsforening med tilhørende foderstofafdeling. Han opretter selv en filial i Hjedebæk og styrker sine indtjeningsmuligheder i oplandet vest for Støvring. Men så rammer uheldet ham. 22. oktober 1897 efter midnat nedbrænder størstedelen af hans købmandsgård. Flere aviser, bl.a. Jyllandsposten har den samme beretning om branden:

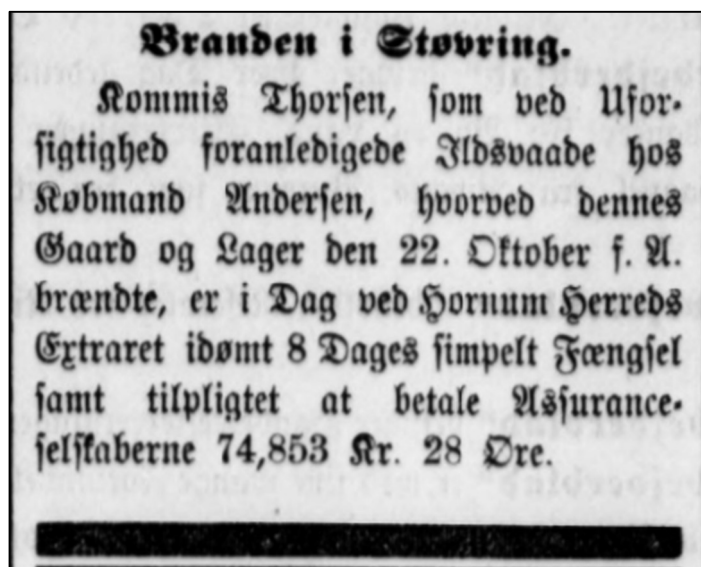
Stor Brand. Støvring, 22. oktober

I Formiddags rygtedes det ind til Aalborg, at der i nat har været en større Ildløs i Støvring. Det er i den Firmaet N. P. Andersen og Co tilhørende store Kjøbmandsgaard, beliggende lige ved Støvring Station, at Ilden har raset. Kl. ca. 1 i Nat opdagede Stationsforstanderens Datter, der sad oppe og ventede Faderen hjem, at der var et stærkt Lysskær udenfor; først troede hun, at det var Maaneskin, men ved nærmere Øjesyn opdagede hun, at det var den lige overfor liggende Ejendom, der stod i lys Lue. Hun gjorde da strax Anskrig, og heldigvis lykkedes det derved alle Beboerne at redde sig; to Damer i det bare Linned. Men da her ikke findes nogen Sprøjte, og maaske næppe nok Vand, tog Ilden til og bredte sig over de to største Længer af den store Ejendom. I den ene Ende af en af de brændte Længer havde Frk. Margrethe Andersen Manufakturforretning. Alt det øvrige benyttedes af Firmaet selv til butik og Lager for den temmelig betydelige Forretning.

Ilden er opstaaet, ved at en Kommis i Kolonialforretningen har været oppe på Loftet kl. ca. 9 i Aften og har stillet et Stearinlys fra sig i en Kasse og derefter er gaaet ned i Butikken uden først at slukke Lyset. Dette har da antændt kassen og Ilden har derfra bredt sig videre til de brændbare Ting, f. Ex Tændstikker. Endnu mens disse Linier skrives, brænder det stærkt i en større beholdning af Smedekul, men takket være det rolige Vejr, er der næppe udsigt til, at de omliggende Ejendomme ville blive antændte.

Skaden kan vist anslaaes til ca. 80.000 kr. Ejendommen er assureret i Landbygningernes Brandforsikring, Handelsvarerne dels i "Gardian" og dels i "Commercial Union".

Borgmester Dændler fra Nibe ankom hertil Kl. ca. 4 og begyndte strax at optage Forhør. Af Lageret i de nedbrændte Bygninger reddedes så godt som intet, ligesom Størstedelen af Indboet brændte. En Lærerinde, Frk. Danielsen, der boede i den nedbrændte Bygning, mistede alt sit Tøj, Bøger og Smykker.

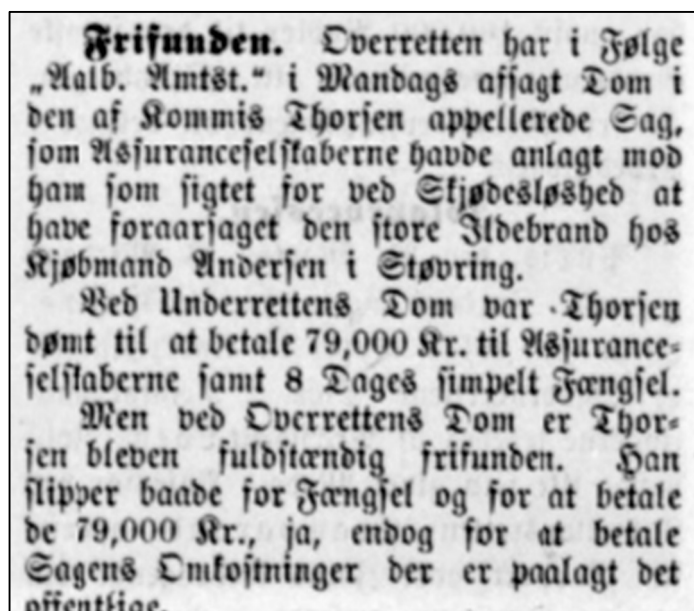

Notits i Nordjyllands Arbejderblad 2. februar 1898

og skal derfor erstatte forsikringsselskaberne deres tab, meddeler Nordjyllands Arbejderblad 2. februar 1898.

Ejerne af købmandsgården er godt forsikrede og vil ikke komme til at lide direkte tab, men den omfattende forretning er delvist standset og det koster dyrt. Den stakkels unge mand, Jens Viggo Thorsen fra Rønne, der har glemt stearinlyset, er under branden helt fortvivlet over sin glemsomhed, der er skyld i den store brand, skriver Nordjyllands Arbejderblad i sin reportage.

Efter branden bliver der da også anlagt sag mod handelskommis Thorsen af de berørte forsikringsselskaber. Sagen bliver først prøvet i underretten i Nibe, og her bliver han dømt ansvarlig for branden

Notits i Holstebro Dagblad 2. april 1898

Den unge handelskommis appellerer sagen til overretten i Viborg, og det er heldigt, for den instans frifinder ham fuldstændig. Han slipper oven i købet for at betale sagsomkostninger. Holstebro dagblad skiver 2. april 1898 om sagen.

Forsikringsselskaberne er åbenbart ikke tilfredse, for de appellerer til højesteret, og her falder dommen i oktober 1898. Aalborg Amtstidende gengiver 20. oktober 1898 dagbladet Politikens referat af sagens forløb i højesteret.

Kommis Thorsen i Højesteret. Uagtsom brandstiftelse. Frikendt.

Da vort sædvanlige Højesteretsreferat er udebleven, benytter vi Politikens referat af Brandsagen fra Støvring. En ung Handelskommis paa 23 Aar stod i Tirsdags tiltalt i Højesteret for ved Uagtsomhed at have forårsaget en stor Ildebrand, hvorved hans Principals Købmandsgaard i Støvring blev lagt i Aske.

Hvad det drejede sig om for den unge Mand var mindre at slippe for den smule Fængselsstraf - 8 Dages simpelt Fængsel - som Underretten havde idømt ham - end at blive fri for at betale Assurancesummen, der beløb sig til ca. 75.000 kr. I øvrigt var han bleven frikendt af Viborg Overret.

Den tiltalte, hvis navn er Jens Viggo Thorsen, var selv mødt i Retten. Den rødkindede, skægløse unge Mand var øjensynlig stærkt optagen af Proceduren og fulgte sagens udvikling med den yderste Spænding.

Aktor, advokat Nellesmann, fortalte historien: Det var netop nu et Aar siden, at N. P. Andersens Ejendom i Støvring nedbrændte til Grunden; kun den ene Sidelænge reddedes. At Handelskommiss'en Thorsen havde forårsaget Branden, kunde der ikke være tvivl om. Dagen før branden havde Thorsen, der er søn af en Købmand i Rønne og siden April i Fjor havde haft plads hos Andersen – været beskæftiget med at bringe et Parti Tændstikker paa 50.000 Æsker op paa vareloftet. Han lagde Tændstikpakkerne ovenfor Trappeaabningen hen under Taget. Da det blev mørkt, tændte han et Tællelys, som han selv ved at smelte noget af Talgen, anbragte på enden af en tom Trækasse. Denne kasse stod en 4-5 Alen fra Tændstiklageret. Jævnlig blev han afbrudt i sit arbejde, fordi han skulde ekspedere i Butikken. Sidste gang han blev kaldt derned, Kl. 9 om Aftenen, var han endnu ikke færdig.

Efter at have ekspederet et par Kunder, gav han sig til at læse Avisen, og da Kl. var 9 ½ slukkede han og Lærlingen Lamperne i Butikken, lukkede deres Dør af og gik ud i Byen for at se en Cirkusforestilling. Thorsen havde ganske glemt Lyset, som stod og brændte oppe ved Loftet ved de mange Tusinder af fyldte Tændstikæsker.

Kl. 11 om Aftenen kom han hjem og gik i Seng. Kl. 1 ½ vækkedes Husets beboere ved Raab om Brand. Thorsen hjalp til med at redde, men at hans Uforsigtighed havde forårsaget Branden, maatte ogsaa være indlysende. Han maa derfor dømmes for uagtsom Brandstiftelse og - hvad der er af stor Betydning for Assuranceselskaberne - dømmes til at erstatte Assurancesummen 74, 853 Kr.

Defensor, hr. Asmussen, benægtede ikke, at Ilden var opstaaet ved det Tællelys, Thorsen havde glemt, men hævdede, at hans Glemsomhed ikke kunne falde ind under Straffelovens Bestemmelse om – Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed. Det kan hænde den Bedste, at han glemmer en eller anden Bagatel. Maaske husker man de 999 gange af de 1000 at lukke sin Dør eller sin Pult af, naar man går ud, men den tusinde Gang glemmer man det.

Jeg tror nok, sagde Hr. Asmussen, at jeg er en overmaade paapasselig Mand, men det hænder mig dog, at jeg glemmer Et og Andet af den Slags. Hvis en Ledvogter glemmer at lukke et Jærnbaneled – det er noget andet, da glemmer han noget, der hører til hans daglige Dont, men det var netop under pligtro Opfyldelse af sit daglige Arbejde, at Thorsen glemte dette Lys.

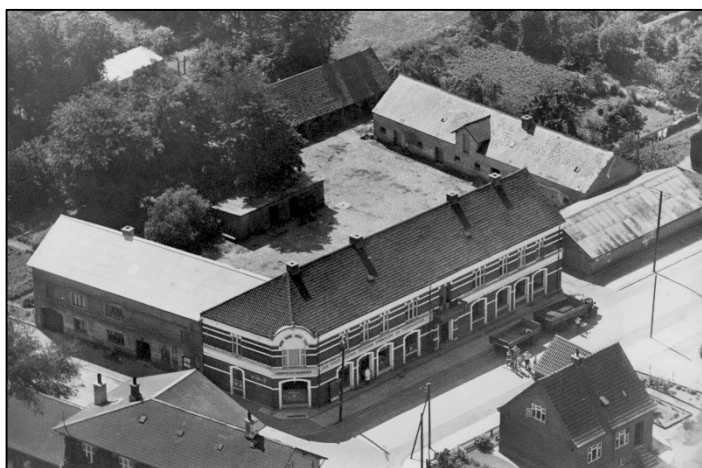
Han roses i det hele af alle, der kender ham, som en saare pligttopfyldende ung Mand, en aaben og sympatetisk Karakter og han udviste stort Mod under Redningsarbejdet. – Bliver han nu dømt til Erstatning, maa han jo rømme Landet, for herhjemme vil han være afskaaren fra at skabe sig en Stilling, naar han skal betale den uhyre Sum og bestandig har denne Gæld hængende over sig. Det vilde være en forfærdelig Ulykke for ham.

Hermed nedlagde Defensor Paastand paa Frifindelse, og Voteringen begyndte. Den unge Thorsen, der under Defensor Foredrag havde haft ondt ved at beherske sin Sindsbevægelse, ventede ude i Forhallen i den yderste Spænding Resultatet.

Man kan tænke sig, at han blev lykkelig, da han efter en Times Forløb erfarede, at Højesteret havde fuldstændig frifundet ham og endog paalagt det Offentlige Sagens Omkostninger.

Sammenfatning

Sagen ender godt for den unge mand, og alt tyder på, at både arbejdsgiver og arbejdskammerater har givet ham et godt skudsmål. At han er helt ærlig og åben om sin forglemmelse under hele sagen har sikkert også gavnet ham, ligesom hans indsats under branden taler for en frifindelse. Heldigt at ejerne af købmandsgården er så godt forsikrede. Det forlyder ikke, om lærerinden Frk. Danielsen og Frk. Margrethe Andersen (N. P. Andersens søster) også er forsikrede. Der var ingen mulighed for en effektiv bekæmpelse af branden, for der er ingen brandstation i byen på den tid. Det er et held, at der ikke er nogen vind, for branden kunne have bredt sig til andre bygninger.

*N. P. Andersens købmandsgård, som den tog sig ud i 1950'erne – stort set uforandret fra Andersens tid.
Foto Kgl. Bibliotek*

Thyge C. Pedersens villa i Skørping. Foto velvilligt stillet til rådighed fra Lokalthistorisk Arkiv for den tidligere Skørping Kommune

De to ejere opbygger i 1898 en ny toetagers købmandsgård, så der kommer en endnu større forretning ud af det.

Først i 1911 afhænder N. P. Andersen og Thyge C. Pedersen købmandsgården i Støvring. N. P. Andersen flytter til Aalborg med sin familie og Thyge C. Pedersen har opbygget en bankforretning i Skørping efter århundredeskiftet og kan kalde sig bankdirektør.

Han bygger en stor villa i Skørping, hvor han bor med familien efter at have solgt ejendommen i bondebyen i Støvring samt landejendommen med købmandsforretning i Oplev.

Købmandsforretningen i Støvring skifter ejere et par gange inden der kommer en blivende købmand, der driver forretningen i gennem en årække. Gennem 1900-tallet er der fortsat forretning, mere og mere af bygningerne inddrages til beboelseslejligheder.

Med lukning og nedrivning af stationsbygningen i 1982 er placeringen af forretningen ikke længere optimal. I dag er hele bygningen omdannet til lejligheder, men trods alt bevaret i modsætning til andre gamle bygninger i Støvring.

Anine og Niels Frederiksen, lærerpar i Gravlev

Kamma Varming fortalte i 2010 til Radio Mælkebøtten i Fredericia om sine oldeforældre Anine og Niels Frederiksen. Det fortalte er nedskrevet og redigeret af Niels Nørgaard Nielsen

Anine og Niels Frederiksen, Gravlev Skole

Niels Frederiksen var født helt oppe ved Limfjorden og tilbragte hele sit voksne skolelærerliv i Gravlev ved Rold Skov og Rebild Bakker. Der er så stor forskel på, hvordan en enelærer på landet dengang og en lærer i byen nu om dage har det. Der er jo også gået 150 år siden, han blev ansat som lærer i Gravlev. Hans efterslægt blev alle lærere, hvilket i øvrigt også hans svigerfar var, og min datter er nu sjette generations lærer i familien.

At jeg kan fortælle så meget om mine oldeforældre skyldes, at jeg har haft fire aktive bedsteforældre, der i min ungdom har kunnet fortælle mig alle de historier, der knytter sig til min families historie. Da min far yderligere havde sine fire bedsteforældre til at fortælle, kan man sige, at der er direkte forbindelse tilbage til Anine og Niels Frederiksen. Jeg kan så sammenfatte det hele til en samlet fortælling, som jeg håber kan vække interesse hos mine efterkommere.

Niels Frederiksen blev født marts 1841, altså før krigen mod tyskerne, som søn af Frederik Christensen på en gård i Nørholm helt oppe ved Limfjorden. Han var nummer fire i en børneflokk på ti, syv drenge og tre piger. De levede på en gård, som hans far, Frederik Christensen Bøcher og hans kone Kirsten Larsdatter ovre fra nabolandsbyen Klitgård, havde købt som unge. Parret havde arbejdet meget hårdt. Kirsten havde haft en noget trist skæbne, for hendes far og bror var blevet myrdet af kromanden oppe på Klitgård Kro. Så vidt jeg har kunnet læse af domsforhandlingerne havde de nok mobbet kromanden så meget, at han var gået over gevind og i affekt havde taget livet af dem. Det var ikke et planlagt mord. Han fik en kort dom; kun syv år eller noget lignende. Herefter blev Klitgård Kro lukket for bestandig.

Kirsten og Frederik udgjorde sammen med deres efterhånden ti børn en meget arbejdsom og gudfrygtig familie. Bortset fra disse spredte oplysninger har jeg ikke nogen direkte forbindelse tilbage til dem.

Jeg ved dog lidt om Niels' barndom, fordi Kappel Bøcher, en søn af hans bror, der tillige med at være skoleinspektør skrev en række bøger og til en læsebog fik optaget fortællingen "Sommerdag i Kæret", der handler om de store enge omkring Nørholm, hvor drengene gik ud og vogtede køer alle de lange sommerdage. I den fortælling er der blandt andet en dreng, der hedder Niels Christian, som skulle være min oldefar Niels. Han og tre andre drenge mobbede en lille dreng, der hedder Anders, som længtes så forfærdeligt hjem, og det syntes de større var ganske pinligt. Anders lagde sig langt væk fra de andre. En morgen kom de til at mobbe ham så meget ved at smide jord og sten efter ham, at han gik amok og slap sin stud løs fra tøjret og løb efter dem med den. Da Anders opdagede, at det er ved at være for meget, greb han fat i tøjret. Resultatet blev, at studen vendte sig mod ham og stangede ham ud i kæret. Alle drengene blev forskrækkede. De to største løb efter studen, og de andre fik fisket Anders op

fra kæret. Fra den dag var drengene i kæret gode venner. En moralsk anti-mobbe-historie, hvor Niels var en af hovedpersonerne.

Da Niels var færdig med skolen og var blevet konfirmeret som fjortenårig, blev han åbenbart anset for at være ret kvik i hovedet, for han fik en stilling som huslærer i nabobyen Sønderholm. Det var ikke rigtigt noget for ham. Han ville lære noget rigtigt, og derfor gik han i smedelære. Han blev færdiguddannet og blev en ret god smed, men så var det heller ikke rigtig noget, for han ville "tilbage til bogen", som man siger. Han kom på Ranum Seminarium, hvorfra han blev dimitteret i 1864 som 23-årig. Det gik ham, som det er gået mange lærere, at han kom rundt som vikar mange forskellige steder. Det lyder lidt mærkeligt, at han på et tidspunkt var bestyrer for en privatskole i Nørre Sundby, men nu skal man jo ikke tro, at det var noget stort, men det var kun en lille skole med ti til tyve elever. Det, der blev afgørende for hans vikar- og ungdomstid som lærer var, at han blev hjælpelærer hos lærer Aastrup i Skovstrup Skole i Gunderup Sogn i Østhimmerland. Han boede i skolen sammen med sin kone, der ikke var mor til den unge pige, der var i huset. Anine, hed pigen. Hende kastede Niels sine kærlige øjne på, og han fik lov at gifte sig med hende i 1866. De var herefter i Nørre Uttrup nogle år, inden de fik den blivende stilling ved Gravlev Skole.

Anine Aastrup som ung

Anines historie er heller ikke så sædvanlig. Lærer Aastrup i Skovstrup Skole havde haft en noget vanskelig barndom, fordi hans far druknede i Limfjorden en pinsedag i 1812, da Aastrup var halvandet år gammel. Hans mor havde foruden ham to lidt ældre børn. Sammen med dem flyttede hun til Aalborg fra Nibe, hvor de havde boet. Hun løj sig ti år yngre end hun var; dengang gik man ikke så meget op i dåbsattester og sådan noget. Formålet med det var at blive gift med en mand, der var yngre end hende selv.

På den måde blev hun herefter gift med en vognmand i Aalborg, og de fik senere et værtshus sammen. Hvad hun var for en type, vil jeg ikke komme ind på. Man må derfor gå ud fra, at Aastrup voksede op i et relativt hårdt miljø, i hvert fald med et hårdt sprog og ikke megen hang til kristendom. På trods af miljøet kom han på Lyngby Seminarium, der lå på Djursland. At han kom der, kan muligvis skyldes, at hans farbror, Frederik Bendix Aastrup var storkøbmand i Ran-

ders. Han fik snart efter embede i Skovstrup, hvor det til tider kunne gå lidt voldsomt til. Han spillede kort med den lokale godsejer og slog engang en af dem, han spillede kort med, så voldsomt, at han måtte skrive en undskyldning. Han var nok lidt voldsom, men det kan vel forklares med hans barndom.

Det gik sådan, at på et tidspunkt kom han til marked, som man siger, og fik et barn med en mejerske fra en gård i nærheden. Hun hed Ane Ellerup. Så var gode råd dyre, for hvis han stod ved det barn, mistede han sit embede. Nu var det jo heldigt, at han spillede kort med godsejeren, som hed Ludvig Schmidt. Han tog skylden for barnet, så i kirkebogen står der, at min oldemor Anine var datter af godsejer Ludvig Schmidt på Gunderupgård, men det passer ikke. Der gik en del år, hvor Anine voksede op ved moderen, som havde værtshus inde i Aalborg. Der var hun, til hun var tretten år gammel. Hendes far Aastrup var i mellemtiden blevet gift med en fraskilt rektorfrue fra Hobro. Hun opdagede, at Aastrup sendte penge til Aalborg og fik svaret, at han havde en datter derinde. "Hent hende hjem", sagde hun bestemt. På den måde flyttede Anine, inden hun blev konfirmeret, hjem til sin far i Skovstrup Skole. I kirkebo-

Anine og Niels står i døren ved Gravlev gamle skole

gen står der ved konfirmationen blot lakonisk ”skolelærerens datter”, uden navn eller noget som helst, for de kunne ikke så godt komme til at kigge i kirkebogen. Hele den her fortælling for at begrundede, hvordan Anine blev som hun blev, nemlig en, der hele tiden skulle hævde sig og forestille sig at være meget fin, for hun havde jo haft en noget tvivlsom barndom.

9. november 1869 flyttede Niels og Anine med deres første af syv børn, Elfrida, ind i Gravlev Skole, der var en meget gammel og forfalden skole, der lå, som man

sagde, på ”kirkens fortov”. De levede der, og fik som sagt syv børn, tre drenge og fire piger, hvoraf drengene var de yngste. Niels var, trods sin smedefortid, en overgang svagelig. Det har måske også slidt på ham at have syv børn. En gang i 1880’erne siges det, at lægen faktisk havde opgivet ham.

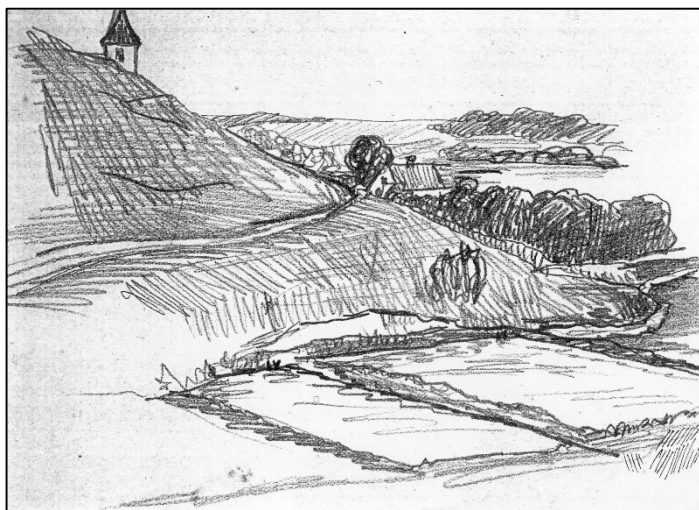
Sognet blev måske lidt forskrækket, så i hvert fald byggede de en ny skole, stadigvæk strå-tækt, men nok bedre end den, han kom fra. Da han flyttede ind i den, sagde Niels, at ”nu kan jeg nok leve to år mere”. Det kunne han også, idet han levede 35 år derefter og blev en stærk og rask mand, der klarede sig til to dage før han døde.

Niels var lærer på Gravlev Skole i 43 år. Parret skulle have de syv børn i vej, for de havde ikke noget landbrug, de kunne arve. Det gik sådan, at de seks af dem fik en læreruddannelse. Det var dyrt, for der var ikke så meget statsunderstøttelse på den tid, faktisk ingen. Niels måtte derfor sørge for at tjene en hel masse penge ved siden af lønnen som lærer og kirkesanger ved Gravlev Kirke. Den løn kunne ikke slå til til alle de uddannelser. Jeg ved ikke så meget om, hvordan han var som lærer, men jeg ved, at gravstenen over parret er rejst af ”venner og gamle elever”, så de kan vel ikke have hadet ham så forfærdeligt meget.

Han var meget jævn og almindelig af opførsel overfor folkene, han havde ansat. Han havde blandt andet nogle karle, som hver tog to heste og en vogn med på landevejen til landevejsarbejde. Han lønnede arbejderne og holdt hestene, men tjente ad den vej en del. En af karlene sagde engang: ”Degnen hedder godt nok Niels, men det der med Frederiksen, det er noget, han har efter sin kone”. Det var rigtigt, at hun gerne ville have, at det skulle være fint. Jeg har selv oplevet hendes gravmæle, en gang jeg kom på Gravlev Kirkegård, der er et af de smukkeste steder i Danmark. Det mærkelige er, at Niels og Anine faktisk ligger i gravkammer, ikke en almindelig grav som andre folk. Der er bygget et stort granitgravkammer lige ud for kirke-døren. Endnu mærkeligere er det, at de fleste af deres børn er begravet oppe på bakken, kaldet Klokkebakken, bag ved kirkegården, som ikke har nogen grænse synlig mod vest. Jeg mødte en gang graveren, der sagde, at ”dem, der ligger deroppe, det er sådan en slags landadel”. Jeg tænkte ”landadel og landadel, det er en flok skolelærere ligesom jeg”, men Anine formåede at opbygge sådan et image, nok for at kompensere for sin fortid. Hendes ry er, at hun var meget fin, men også meget arbejdsom og glad. Man siger, at familien sang meget, når de arbejdede i haven og marken. Nogen fortæller, at hun fik en rok allerede som fireårig, på hvilken hun altid spandt flittigt. Hun har i det hele taget haft nok at gøre med at passe hus, have, sine egne børn og efterhånden alle børnebørnene, der kom på besøg.

Niels var meget politisk interesseret. I sin første tid var han noget konservativ, måske på grund af hans kristendom. Senere blev han meget overbevist Venstre-mand, lige i den tid, hvor Venstre var et protest- og aktionsparti, hvor Estrups gendarmen færdedes over hele landet. Samtidig med han blev en god Venstre-mand, blev han også en meget ivrig forkæmper for andelsbevægelsen.

Jeg har nævnt, at han havde heste og vogne og karle gående på landevejen til landevejsarbejde, idet der blev anlagt mange landeveje omkring Aalborg på den tid. Han havde også lært at holde bier. Det var et godt sted, for han kunne enten sætte bistaderne ovre i lyngen i Rebild Bakker eller også kunne bierne flyve tværs over dalen for at få fyldt staderne godt op med honning, som han kunne sælge på torvet i Aalborg om sommeren, når han havde ferie. Min far længtes i sin alderdom stadig efter lynghonning og fortalte om, når bedstefar Niels tømte bistader, så fik børnebørnene på ferie lov til at få et stykke vokskage og suge lynghonning ud.

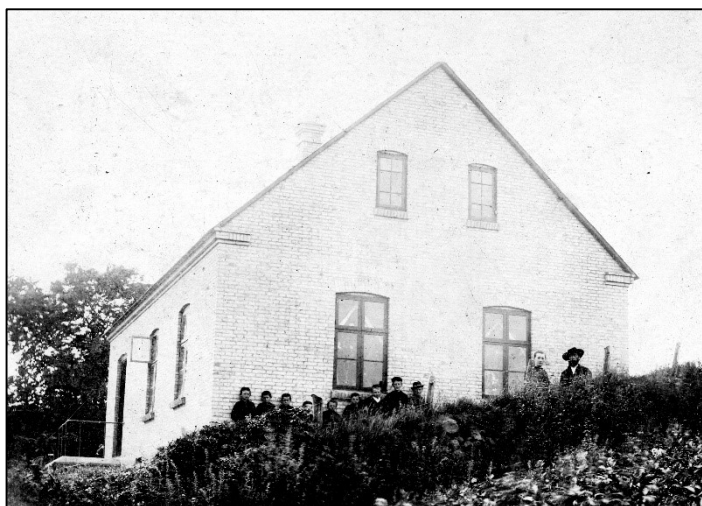
Niels Frederiksens tegning af fiskedammene. Kirken til venstre og "Hjemmet" i midten af billedet

Området omkring Rold og Rebild er meget kildefyldt. Der er store springkilder; de mest berømte nær Gravlev er Ravnkilde og Lille Blåkilde. I selve Gravlev er en kilde, som man kan se som en stor sø med helt klart, blå og grønt vand, der er helt hvidt i bunden, hvor det når ned i kalken. Det vand fandt han ud af nok kunne anvendes, så han fik gravet en række fiskedamme hele vejen i landsbyen og ned i engen. Vandet fra den friske kilde blev ledet gennem dammene, der blev fyldt med ørreder, og dermed indtægter. En af de fiskedamme er i øvrigt blevet restaureret. Ørrederne kom ikke af sig

selv, så Niels måtte købe yngel, som han satte ud og arbejdede med. Det arbejde har han måske haft skoleelever til at hjælpe sig med.

I over 30 år var han arbejdende bestyrelsesmedlem på Støvring Mejeri på den måde, at han som bestyrelsesmedlem ikke fik noget honorar, men som regnskabsfører fik han løn, og da han ikke kunne holde det ud mere, blev han revisor. Samtidig var han bogholder i Støvring Brugs lige til han døde. Hvor meget han fik for det, ved jeg ikke, men han fik i hvert fald en stol, som min farfar altid sad i. Han sang i kirken, men var også med i menighedsrådet fra menighedsrådenes start i 1903 til sin død. Parret tjente også penge på det, der i vore dage hedder bed and breakfast, på dansk hed det dengang sommergæster. Der var jo så smukt omkring Gravlev, så der kom folk fra København, fx boede en maler Lundgreen hos Anine og Frederik, og han malede meget i omegnen. Familien har stadig mange billeder malet af ham. At have sådan en berømthed boende må have givet Anine prestige. Der kom også som sommergæst en person, der hed Viggo F. Møller. Han var redaktør af bladet Vild Hvide. Det var efter sigende ham, der tegnede den tegneserie "Karlo Kartoffelformos", der var i Politikens "At tænke sig" i min barndom. Det var Viggo F. Møller Tove Ditlevsen som meget ung var gift med fra 1939 til 1941. Arbejdet med at sørge for gæsterne var givetvis Anines.

Når børnebørnene var på besøg kom bedstefar Niels ved tre-fire tiden om morgenen og bankede på døren til hvor de overnattede, for de skulle ud at plukke og plukke og plukke ribs og

Gravlev ny skole omkring 1890; Anine og Niels ses til højre i billedet

solbær på de rigtig mange buske. Det gjaldt om at blive færdig, for Niels skulle køre til torvet i Aalborg, hvor han skulle være klokken otte, og der var temmelig lang vej der til. Det har resulteret i, at min far altid har nægtet at spises rå ribs og solbær, for det havde han som skræk fra sin barndom. Niels var jo så heldig, at børnebørnene havde ferie på det tidspunkt og kom derop, når der skulle plukkes ribs. Min bedstefar var lærer i Jelling. Han havde to drenge, og de cyklede hele vejen fra Jelling til Gravlev i begyndelsen af hver sommerferie. Min farmor tog toget; der var

ikke råd til mere, for lærerlønnen var ikke så stor. Børnebørnene blev selvfølgelig ikke plaget hele tiden. Der var også en masse fornøjelser i skolen i Gravlev.

Ved sølvbrylluppet 1891 blev hele familien, inklusiv Anines far lærer L. Chr. Aastrup, fotograferet

Da Niels og Anines egne børn var i skolenalderen, havde Niels oppe i et højt træ bygget en platform, hvortil man kunne klatre ad en rebstige. Her kunne sidde tolv til fjorten mennesker og drikke kaffe og se ud over dalen. Det har været spændende for børnene. Et højdepunkt var, især for drengene, når morfar, den gamle lærer Aastrup kom vandrende ovre fra Skovstrup Skole 25 kilometer derfra og skulle slutte af med at gå over spangen nede ved Lindemborg Å. Det var uheldigt, at den blev taget ind om vinteren, hvor der kun lå et bræt over åen. En gang op til jul kom

han vandrende med en stor pose appelsiner, han havde købt hjemme i Skovstrup. Dem skulle drengene have til jul. Det var ikke almindeligt at få appelsiner på den tid, for det var langt fra sikkert, at høkeren i Gravlev havde sådan nogen. Så skete det, at han smuttede på brættet over åen og appelsinerne trillede ud på bunden, og han hoppede bagefter med sin store kavaj på og samlede alle appelsinerne op igen, puttede dem i lommerne, hvorefter han vandrede op til Gravlev Skole, hvor hans datter tog imod ham og skældte ud og sagde: "Jamen far, hvordan kan du finde på det". Jamen, drengene skulle jo have deres appelsiner, så det var han nødt til. Det, de glædede sig allermest til, når morfar kom, var når han skulle have klippet negle på tæerne, for det skulle hans datter gøre, hvilket skete med en tang, for det var nogle store kraftige negle, og så bandede den gamle noget så forfærdeligt. Til det sagde Anine: "Jamen far dog, tænk på børnene". Så sagde han: "For Satan da, Anine, det gør s'gu så ondt", og det elskede drengene, for der blev nok ikke bandet så meget i skolen, men når morfar gjorde det, så syntes de, at det var dejligt.

Min farfar Laurits Christian fortalte også, at de en gang tog deres morfars støvler, da han var kommet ved juletid. Så tog han og Niels, altså hans lillebror, der var opkaldt efter sin far, hver en støvle. Den tog de på det ene ben, og så gik de ned og løb ”på skøjter” på isen, indtil der ikke var mere bund i støvlerne. Men det gjorde slet ikke noget, for min farfar hed jo Aastrup til fornavn efter sin morfar Aastrup, og aldrig har nogen nogensinde brugt hans andre to fornavne Laurits og Christian, heller ikke hans kone.

Gravlev Kirke med Klokkebakken til venstre, ”Hjemmet” til højre og fiskedammene i forgrunden

De der drenge, min farfar og hans storebror Frederik og hans lillebror Niels havde også en masse nytårs-løjer for. Det var noget andet end at skyde med raketter og kanon-slag, Næh, de store, min farfar og Frederik, der var konfirmeret, de gik med karlene ud. Niels var den lille, og han var ikke konfirmeret og måtte derfor ikke gå med karlene. Derfor havde han lagt en gru-elig plan, idet han havde fundet en bøsse, som han havde fået ladt og stillet til side, og da alle i skolen var gået til ro; alle de gamle i hvert fald, så listede Niels ud og fik fat i

de andre drenge i byen, og så drog de ellers på halløj. De havde en speciel fjende, der boede lidt uden for landsbyen. Det var skomageren. Uden for hans vinduer skød de bøssemændene af, så nogle af vinduerne gik i stykker. Bagefter bandt de en snor over dørtrinet, så da skomageren kom ud, kom han til at falde over den og væltede dermed sin egen lokumsspand, anbragt over døren, ned over sig, så man skal ikke sige, at nytårsløjer er noget nyt, for de eksisterede også for 110 år siden. Børnene voksede op, og blev dog hæderlige mennesker alle sammen.

Hele familien holdt, så længe forældrene levede, meget sammen og kom til Gravlev til alverdens ting. De havde en datter, Ella, som var blevet gift med en lærer, Max Hjortlund, i København. Det spændende ved dem var, at de kom på motorcykel. Så gik der interesse i den gamle smed, så Anine og han blev udstyret med støvbriller, hat og alverdens ting. Niels kom på bagsædet og Anine blev pakket godt ind og puttet i sidevognen, og så kom de ellers ud at køre i bakkerne. Der har også været liv og glade dage.

Dannebrogsmand 1912

Pensionstiden nærmede sig for den gamle lærer, og 1912 blev et ganske særligt både for området og for familien. 1912 var det år, der for første gang blev holdt Rebildfest. Kong Christian X var lige blevet udnævnt til ny konge, og han skulle til Rebildfest. Han kom selvfølgelig kørende ad landevejen. Niels Frederiksen skulle hejse flaget for kongen oppe på toppen af det, der hed Klokkebakken, som lå lige bag ved kirken. Her stod en stor flagstang. Der var han draget op sammen med alle de børnebørn, der var der og måske også nogle af byens

andre børn, og så skulle han i gang med at hejse flaget, nu når kongen kom. Der gik imidlertid knude på flagsnoren, og da kongens bil kom kørende langsomt ad landevejen, stod han og mukkede med flagsnoren, så der var ikke noget flag oppe, og der stod alle børnene rundt om. Så forlangte kongen, at bilen skulle stoppe, og han sendte adjudanten hen for at spørge, hvad

der foregik. Det er i hvert fald den fortælling jeg har fået. Han kom så tilbage til bilen og fortalte, hvad der var sket, og kongen kørte videre. En måned efter fik Niels ridderkorset. Om det var på grund af at han nu skulle pensioneres efter 43 år i skolen, eller om det var fordi han fået knude på flagsnoren, det melder historien ikke noget om, men det faldt i hvert fald sammen.

"Hjemmet" kort efter det var bygget og taget i brug af Anine og Niels præcis den 12. 12. 1912 klokken 12

Typisk for min familie har vi altid været regeret af tal, været glade for at regne. Det har nok været det samme med min oldefar, for når sådan en lærer skulle holde op i skolen, så skulle de flytte væk, for der var embedsbolig i den ene ende af huset og skolestue i den anden. De havde planlagt det sådan, at de forlod den gamle skole i Gravlev og flyttede ind i det nybyggede pensionisthjem, som i øvrigt hedder "Hjemmet" den tolvte i tolvte 1912 klokken tolv. Da tog de nøg-

len ud af skolen og gik ned i deres pensionistbolig. Hans sidste skoledag var 1. februar 1913, da han var 72 år gammel og havde været i Gravlev Skole i 43 år, næsten 44.

Han har nok ikke oplevet den kirkegang i Gravlev, som han oplevede hjemme i sin barndom i Nørholm Kirke. Der er en historie om kirketjeneren, eller hvad han nu hed dengang, at han kom løbende ned ad kirkegården, der er meget stejl og skråner ned mod skolen. Han råbte sådan en tidlig søndag morgen. "Frederiksen, Frederiksen, for Satan, der kommer et menneske myldrende og vil i kirke". Hvis der ikke kom nogen, så kunne man lave messefald, altså man holdt ingen gudstjeneste. Hvis der blot kom en, skulle der holdes gudstjeneste, og så måtte Niels op i kirken og synge.

Guldbrudeparret til højre og gæsterne på trappen. Længst til venstre Niels' bror højskoleforstander Søren Frederiksen

Huset, Anine og Niels flyttede ind i, var bygget næsten ind i kanten af kirkegården. Huset hed "Hjemmet", og her fortsatte de deres liv i elleve år sammen. I 1916, altså fire år efter de var flyttet ind, kunne de holde guldbryllup, som alle deres børn og børnebørn deltog i. Endvidere deltog to af Niels brødre. Den ene var Søren Frederiksen, der var forstander på Støvring Højskole, den anden var Anders. Det var en stor fest.

I "Hjemmet" kom alle folk på besøg og Niels fortsatte sit arbejde for Støvring Brugs og mejeriet Elinelund, ligeledes i Støvring. Regn-

skaberne sad han hjemme og ordnede. I oktober måned 1923 følte Niels sig lidt sløj, og han døde efter to dages sløjhed, uden at nogen egentlig havde regnet med det. Der blev holdt en kæmpe stor begravelse i Gravlev Kirke med deltagelse af 200 mennesker, som må have fyldt godt i så lille en kirke. Anine levede to måneder mere, og døde hos sin datter i Agersted.

5. maj 1945 – et folkeligt møde på Grangården

Fortalt af Niels Kristian Knudsen, søn af Jenny og Jens Knudsen, Juelstrup. Som barn var han 5. maj med sine forældre til en fejring af befrielsen på Grangården

De allieredes flag over Hobrovej 5. maj – før en tysk patrulje kom forbi

elisen var pyntet op med guirlander og med flag, som var spændt ud over vejen. Blandt flagene var naturligvis Dannebrog, det engelske, det amerikanske, men også det sovjetiske flag. Da de tyske soldater så det sovjetiske flag, gennemhullede de det med kugler, hvilket blandt andet skyldtes, at der d. 5. maj endnu ikke var indgået en fredsaftale mellem Sovjetunionen og Tyskland.

På det tidspunkt Jenny, Jens og børnene nåede til Støvring, havde skudepisoden som nævnt, fundet sted, men en af de tyske kugler havde rikochetteret, det vil sige, den var sprunget op fra asfalten og havde ramte en ung pige, som blev alvorligt såret i benet. De så ambulancen ankomme for at bringe den sårede til Aalborg Amtssygehus.

Grangården, hvor mødet fandt sted. Foto 1950, Kgl. Bibliotek

blev holdt taler. Formodentligt en kort tale af Grangårdens ejer Niels Christensen. Derefter muligvis af Støvring Højskoles forstander, Poul Grosbøl eller måske af forfatteren Hans Povlsen. Atter blev der sunget, og stemningen var euforisk, glæden mærkbar.

Pludselig indtraf et stemningsskift, som selv børn ned til femårsalderen kunne registrere. En sort varebil med en stor bagdør bakker med ét ind på Grangårdens gårdsplads. Folk trænges til side, og bilen standser op ud for trappen til stuehuset. Uniformerede mænd går ind. Et øjeblik

Aftenen 4. maj 1945 huskede man også i Juelstrup hos familien Knudsen som en aften præget af en helt særlig stemning.

Den 5. maj blev der om aftenen afholdt et større folkeligt møde i Støvring. Moderen Jenny, faderen Jens og de tre yngste børn fulgtes til fods til Støvring den aften for at deltage i mødet. Før de nåede ned til krydset ved kroen, var en kolonne tyske militærkøretøjer kommet kørende mod syd ad hovedvej 10. Da familien nåede ind i byen, så de, at der i anledning af befri-

Derefter fortsatte de mod syd for at nå hen til Grangården, som lå med sin flotte kampestensudbygning lige ud til hovedvej 10. Da tyskerne havde rekvireret Støvring Højskole til indkvartering af tropper, havde højskolen indrettet sig i midlertidige lokaler på Grangården. Her skulle befrielsesarrangementet afholdes.

Grangårdens store gårdsplads var så fyldt med mennesker, at der var trængsel. Der blev sunget. Og der

efter kommer de ud igen med to unge piger, som de, sandsynligvis sammen med Niels Christensen og Poul Grosbøl og måske andre, beskytter mod spytklatter, kasteskyts og kaskader af skældsord fra den store menneskemængde på gårdspladsen. Skyndsomst kommer pigerne ind i bilen, som starter og kører mod Aalborg. Da bilen er kørt, tager Jens de to mindste børn i hånden, ser op på Jenny og siger: "Nu går vi hjem", og det gjorde de.

Hændelsen fortæller, at for Jenny og Jens var markeringen i anledning af befrielsen indlysende rigtig. Men da magten var skiftet fra tyskerne og deres sympatisører til den store folkemængde, ville de ikke acceptere, at den blev misbrugt over for dem, der i den givne situation var de svage, de to piger. De var formentlig blevet bragt i sikkerhed i Grangårdens stuehus, før folkemødet blev påbegyndt.

Aarestrup-præsten, der for vild i heden

Skrevet af lærer Th. Johansen, Aarestrup, efter ældre fortælling. Tegningerne er også Th. Johansens

Det var i den hårde vinter 1758, at hr. Laurits Jacobsen Aagaard om formiddagen den 12. marts var kørende til Gravlev, men da han kom med en bonde kørende til Aarestrup, lod han sin befordring køre hjem. Det var Anders Justesens kone, der blev begravet. Da begravelsen var endt, var han med inde hos degnen Peder Clausen, hvor hans præstekjole hang. De fulgte nu begge ad over til husmanden Anders Justesen for at deltage i begravelsesmåltidet, men så snart de var gået til bords og degnen havde sunget, begyndte det at sne.

"Jeg tror, det sner", sagde præsten, "og jeg skal gå hjem til Juelstrup". "Aah", trøstede både Anders og degnen, der sad på hver side af præsten ved saltmadsfadet, "det holder nok snart op, vi er jo allerede i marts måned".

Præsten i snevejret på vej mod Juelstrup Præstegård

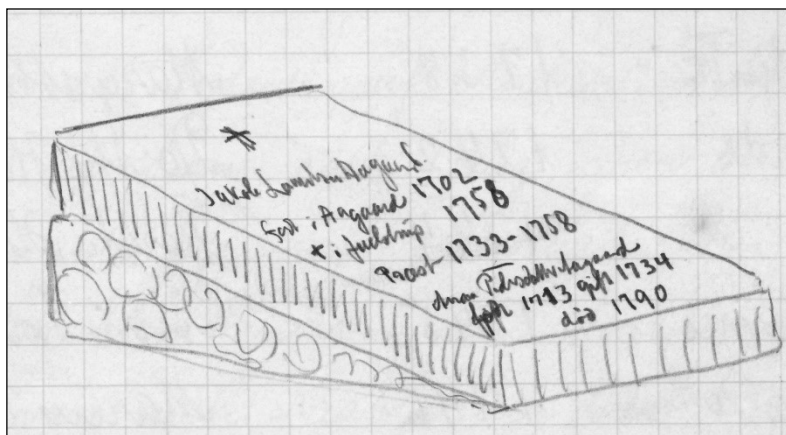
Vejret lindede da også lidt, og da de havde spist og sunget en salme, ville hr. Laurits ikke vente længere. Han fik sin frakke på, og med stokken i hånd drog han nord ud ad byen ad præstevejen til Juelstrup. Da han kom til de to Tvedehøje, tog det rigtig fat med snevejret. Han kunne knap se højene, sådan sneede det. Her forbi fik han vinden imod, den var fra øst.

Han gik rask til og snart var han ude på Trøjborg hede. Ih, hvor det sneede og føg, og her havde han vinden skråt ind mod højre side. Hr. Jacob var dog ved godt mod. Vejen havde han kørt og ofte gået. Den kendte han. da han havde gået en halv mils vej, kom han ud af den uindkastede vej. Der var allerede megen sne, og han ledte efter vejen, men kunne ikke finde den. "Ja-ja", tænkte hr. Laurits. "Den som søger, finder", sådan står der jo i Biblen. Han ledte og ledte, men alt forgæves. Så gik han op med vinden på højre side. Han tænkte på at finde sin anneksgård i Borup, så ville han hvile sig lidt der hos sin fæstebonde.

Uden at hr. Laurits kunne mærke det, gik vinden om i nordvest og så holdt han retningen over mod Suldrup Sogn. Til sidst vidste hr. Laurits slet ikke, hvor han var. Det var helt mørkt. Han standsede for at puste lidt. Nu var der snart dyb sne, hvorhen han vendte sig. I en lavning stod han noget i læ for vinden, og han satte sig på en sten. Han blev snart kold. Sneen feg hen over lyngen, og kun de længste totter stak ovenud. Da han havde stavret om i fire-fem timer uden at komme hverken til gård eller hus, var han rigtig træt. Han satte sig igen til hvile, men en halv time efter traskede han videre. Den eneste vejviser han havde var vinden, men ud over midnat lagde denne sig helt, og det sneede nu kun jævnt stille. Der var et forfærdeligt lag at vade igennem. Den ulykkelige præst vidste nu hverken ud eller ind. Han gik i lang tid. Man siger, at den der går vild, går i ring. Hr. Laurits håbede hele tiden at komme til en by eller et hus, men det skete ikke.

Træt og forkommen lagde han sig ned på en skråning. Nu ville han vente til det dagedes. Han dulmede hen i den bløde sne, men da han vågnede, var han helt gennemkold. "Dette går ikke", sagde han til sig selv. Han var ikke klar over, om han havde sovet eller hvor længe. Hverken timeglas eller ur havde han med. Det var stadig mørkt. Han gik frem, og han gik tilbage i sneen, og han ventede på morgenstunden. Han tænkte og sang: "Immer det dages dog på ny, hvor hjerterne morgen venter". Han frøs!

Det blev en lang nat. 12-13 timer gik han på den vilde hede. Da opdagede han, at det lysnede til venstre for ham. Det var nok dagen, "den signede dag med fryd vi ser". Ja, det var virkelig dagen, der kom. Han syntes, at solen stod op i sydvest. Han havde dog længe vidst, at han var helt vildfarende. Han var helt udmattet, men ved solens lys fandt han dog hjem til Juelstrup Præstegård, hvor de havde ventet på ham hele natten.

Hr. Laurits var helt udmattet, og han kom i seng. Han fik lungebetændelse, og sidst på måneden udåndede han. Den nat på heden forårsagede hans død. Han blev 56 år gammel.

Hr. Laurits' og hustru Anna Pedersdatter Deichmanns gravsten på Buderup Kirkegård. Han blev født 1702 og døde 1758. Hun blev født 1713 og døde 1790. Parret blev gift 24. marts 1734, og de fik 17 børn

Corona-erindringer

Corona-krisen bør ikke gå i glemmebogen - vær med til at sikre erindringen om, hvordan krisen for eksempel har påvirket din hverdag, hvilke indskrænkninger du har oplevet og hvilke tanker, du har gjort dig om smitterisiko og andet.

Arkivet modtager derfor gerne din fortælling til arkivering. Alle indlæg arkiveres og åbnes først for fremtidige læsere 2050.

På forhånd mange tak!

Mindeplade for ”John” i Aarestrup Kirke 1947

I Hanens forårsudgave 2014 bragtes en artikel om de overvejelser og forhandlinger, der gik forud for opsættelsen af mindepladen for frihedskæmperen ”John”, Svend Otto Nielsen, i Aarestrup Kirkes våbenhus. Herunder kan læses om højtideligheden, da mindepladen blev afsløret. Christian Hansen, Espelund, har skrevet, hvordan han oplevede begivenheden. Han har haft adgang til pastor Davidsens tale ved højtideligheden.

Aarestrup Kirke omkring 1950

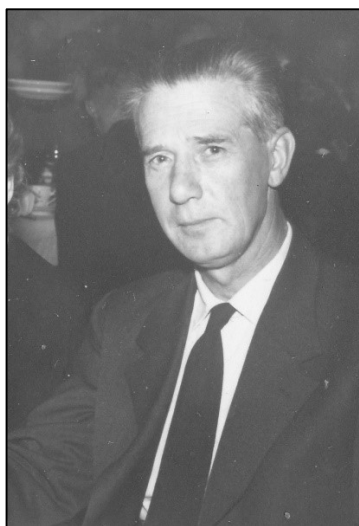
Den 29. august 1947 afsløredes i Aarestrup Kirke en mindeplade over lærer Svend Otto Nielsen, hvis dæknavn var John. Højtideligheden indledtes med salmen ”Vor Gud han er så fast en Borg”, hvorefter pastor Harald Davidsen holdt mindetalen:

”Det var ved en frihedsfest i Haverslev, at nu afdøde muremester Karl Kjemstrup udkastede tanken om, at der i Aarestrup Sogn burde sættes Svend Otto Nielsen, eller skovfogedens bror, som vi plejer at

sige, et minde, som kunne tale til kommende slægter om den kamp, der blev kæmpet af danske unge i de fem lange besættelsesår. Tanken blev taget op, og Aarestrup Borgerforening arbejdede videre med sagen, og i dag på Svend Otto Nielsens 39-års fødselsdag er vi samlet her for at afsløre en mindeplade, som har fået sin plads på kirkemuren i vores kirkes våbenhus.

For godt og vel to måneder siden blev elleve allierede flyvere stedt til hvile på vores kirkegård. Her i dag er det en af vore egne, vi mindes. Svend Otto Nielsen er hverken født eller død i Aarestrup, og man kunne jo spørge med hvilken ret, vi sætter en mindeplade på kirkemuren. Her er svaret, at her i sognet har han haft sit hjem i sine barndoms og unge år. Den tid, som uden sammenligning er den mest afgørende for et menneskes udvikling og karakterdannelse. Der står på mindetavlen, at han gav sit liv for Danmark. Jeg ved ikke, hvad der fra først af bevægede ham til at gå ind i kampen. Måske ville han have haft vanskeligt ved selv at give en enkel og klar grund, men dybest set var det uden tvivl hans instinkt for sandhed og ret og hans kærlighed til frihed, der drev ham, og i det brev, han skrev til sin bror og svigerinde den sidste nat han levede, står at læse hans ønske om at vort ældgamle land måtte opleve frie dage igen.

Frihedskæmper kalder vi det, og han var det. Han var det som en af de første. Altså på et tidspunkt da kun de færreste forstod det nødvendige i at kæmpe og derfor blandt dem, der var med til at trække os andre op af forsigtighedens sump. Som frihedskæmper bar han navnet John. Vi lærte at synge: ”Vil dansken i verden fægte, men dølger åsyn og navn, jeg ved at hans ånd er ej ægte, jeg tager ham ej i favn”. Var det mon af fejhed, at han og hans kammerater måtte dølge åsyn og navn. Nej, de gjorde ej, det var den eneste mulighed, der var dem levnet, hvis de ville gøre en indsats. Helst havde de kæmpet som lovlige soldater. Nu måtte de gøre det illegalt, ulovligt, og det vil sige under hårde og skrappe vilkår. Såvel soldater som frihedskæmpere risikerede at sætte livet til, men hvilken forskel er der ikke i tilfælde af fangenskab for soldatens fangeliv efter vedtagne forskrifter og for den illegalt kæmpendes næsten sikre udsigt til mishandling, tortur og deportation til koncentrationslejrenes helvede. Når unge frivilligt meldte sig til kamp, er det et vidnesbyrd om levende og stolt fædrelandskærlighed og om dødsforagtede frihedsvilje.

Pastor Harald Davidsen

Der kom vel i krigens sidste dage en tid, da det var forholdsvis let at være frihedskæmper, for nu var det jo tydeligt for enhver, hvor det bar hen, og derfor blev der vist frihedskampens folk forståelse og sympati fra næsten alle sider, men da John gik ind i kampen, måtte der kæmpes på to fronter.

Store dele af vort folk betragtede sabotører og frihedskæmpere med uvilje og skepsis og kaldte dem oprørere, og de var oprørere, for så vidt som de handlede stik imod regeringens og rigsdagens love og forskrifter, ja også imod kongens ord om en rolig og værdig optræden. En af vore digtere, Kaj Munk, har skrevet linjen: ”Drenge, I drenge som døde; ulydige soldater, tak”.

Det er for deres ulydighed, vi skylder dem tak, for netop ved deres ulydighed var de trofaste mod deres folk. Der måtte jo nogen til at sige nej, og den eneste måde det kunne gøres på, var at bryde igennem den mur af forsagthed og forsigtighed og kompromis, som det langsomt vigende afsatte Danmark havde rejst.

Mindepladen i Aarestrup Kirkes våbenhus

Mindepladen på vor kirkemur skal fortælle os om en af dem, som var var rede til at sætte deres gode navn og rygte, ja livet, på spil, for at handle som deres samvittighed bød det. Men mindepladen skal mere end det. Den er et spørgsmål. Den skal holde spørgsmålet åbent for os, når vi og slægter efter os i de kommende dage går gennem Aarestrup Kirkes våbenhus. Så skal mindetavlen over John spørge os om, hvordan vi lever vort liv. Kæmper du mod halvheden, løgnen og uretten, som rejser hovedet i dit hjerte og omkring dig. Går du på akkord, bøjer du dig, da det er det letteste og billigste? Vi synes vel, vi bør vise vore døde en ære med at indriste deres navne i sten og at smykke deres grave, og det kan vel siges nu, at der er en anden måde at hædre dem på, og det er den eneste sande: Ved at følge deres eksempel, ved i vort livs forskellige øjeblikke frygtløst og af hjertet at gå ind for det, som vor samvittighed siger os er ret og sandt. Gud hjælpe os således at ære dem, der gav deres liv for at vi kan leve. Æret være Johns minde”.

Efter endnu en salme, de to sidste vers af ”Giv Danmarks Rige fryd og fred”, samledes man i våbenhuset, hvor borgerforeningens formand gårdejer Rye Staun foretog afsløringen og overdrog stenen til kirken. Skovfoged Knud Nielsen, bror til John, takkede på familiens vegne borgerne i Aarestrup og Haverslev. Efter salmen ”Altid frejdig når du går”, skiltes de tilstedeværende.

Svend Otto Nielsen med dæknævnet ”John” blev født 29. august 1908 i Herfølge, hvor faderen Carl Nielsen var skovfoged. I 1910 flyttede familien, der foruden faderen og John bestod af moderen Astrid Nielsen og storebror Knud, f. 1905, til Hjortespring ved Aarestrup, hvor faderen fik stilling som skovfoged. Da han blev ældre, afløstes han som skovfoged af sønnen Knud. ”John” blev arresteret 9. december 1943 i København efter en ildkamp med tysk politi og henrettet 27. april 1944 i Ryvangen. Forinden havde han gennemgået grusom tortur med ubehandlet benbrud. Historien om ”John”s indsats som frihedskæmper kan læses i ”John – frihedskæmper og charmør”, skrevet af Thomas Hjortsø og Preben Lund, 2013.

Elever fra Støvring Højskole på Vesterhavsskole 1937

Skrevet af Grethe Skriver Jensen fra Lille Ajstrup, elev på sommerholdet på Støvring Højskole 1937. Fortællingen er oprindeligt bragt i Støvring Højskoles elevforenings årsskrift samme år. Illustrationerne stammer fra fotoalbum tilhørende Johanne Nielsen, Nodupsminde i Hæsum. Johanne var også på sommerholdet 1937 og dermed på "Vesterhavsskolen" ved Thorup Strand

Holdet kørte i bus til Thorup Strand. Bussen var tungt læsset med telte og alt det andet grej, der skulle brugs i lejren

En mandag morgen flyttede vi Støvring Højskole bort fra Himmerland ud til havet, hvor vi tilbragte en herlig uge, rig på mange muntre og lærerige oplevelser i vor teltlejr mellem Vesterhavskystens mennesker.

I Vester Thorup Plantage satte vi lejren på en åben plads mellem træerne i nærheden af plantørboligen. Her lå vi i læ for vinden, i fred for badegæster, og i plantørens garage kunne vi indrette køkkenet. Vi måtte nemlig ikke bruge åben ild i plantagen af hensyn til brandfaren. Hvis plantagen brændte, ville 50 års møjsommeligt arbejde blive ødelagt.

Teltene rejst på rad og række

Den første dag indrettede vi vor lejr. Teltene blev rejst, køkkenet udstyret, halm hentet til sengelejer. Da alt var i orden, samledes vi til Vesterhavsskolens åbning ved flagstangen. Flaget gik op, mens vi sang "Der er et yndigt land", og så var lejrskolen begyndt.

Allerede den første eftermiddag vandrede vi de omkring to kilometer til havet gennem de høje klitbakker, hvorfra vi så langt og frit ud over kystlandet langs Jammerbugten. De høje sandklitter, som blæsten har bygget for mange år siden, er nu helt dækket med plantage. Vi piger var jo næsten alle sammen landkrabber fra fastlandet, og derfor var det en ny og frisk oplevelse for os at tumle rundt ved det store åbne hav.

Flaget til tops og morgensang

Dagene gik alt for hurtigt for os. Om morgenen blev vi vækket af forstander Robert Stærmoses fløjte, det vil sige vi vågnede længe før og lå lyttende til fuglenes fløjten. Det var skønt at ligge i telte med åben dør lige ud til morgensolen, der blinkede i bladenes dug, mens fuglene vågnede og begyndte at kvidre. Vi kunne rigtigt opleve at "Nu vågner alle Guds fugle små". Vi sang morgensang ved flagstangen, hejste stille flaget og følte, at nu var vor dag rigtigt begyndt. Den første dag så vi på rednings-

Ria Stærmose, hendes tre børn og Karen Nielsen kigger ud af teltet en tidlig morgen

væsenet. En gammel 84-årig fisker viste os den signalstation, der brugtes, når fiskere eller andre skal advares mod høj bølgegang.

Som signaler bruges forskellige kugler, lygter, sirener og raketter. Den høje signalmast var lavet af en bom fra en damper, der blev torpederet i Verdenskrigen, og den gamle fisker havde selv fået en bjergeløn på 200 kroner for at sejle den i land. Det var en høj pris, men det var jo også under krigen. Men vi så mere end bare signalstationen. Hele redningsvæsenet gav opvisning for os og for badegæsterne.

Redningsbåden trukket ud til ære for gæsterne – og for træning af besætningen

Redningsbåden blev trukket ud til havet af otte heste. Den blev sat i søen, og mandskabet havde øvelse i at ro den frem. Derefter stillede strandfogeden en redningsraket op. Når havet er for uroligt til at redningsbåden kan gå ud, så skydes en sådan raket ud med en line, og besætningen på det strandede skib kan så hale et tov til redningsstolen ud til sig. Strandfogeden forklarede, hvordan det gik til og tændte luntten med en cigar. Raketten spruttede og hvædede lidt, og så drøede den af sted i en tyk røgsky højt op og 400 meter ud over vandet med den tynde,

blanke manillaline efter sig. Det var et flot syn. Bagefter brændtes signalraketter og søgelys af, og redningsstolen blev demonstreret. Vi fik meget at vide om redningsarbejdet, og fik et levende indtryk af redningsvæsenets hjælpemidler.

Plantør Broeng holder plantage-time

Plantør Broeng gav os en meget fin skoledag. Vi begyndte vor plantagevandring hjemme i hans planteskole, hvor han viste os, hvorledes alle de små træplanter blev trukket til i store mistbænke. Muldlaget er kun et spadestik dybt, så kommer sandet, og derfor skal der hægges om den gode jord. Vi så, hvordan affalddyngerne blev skovlet om og sigtet, således at de på kortest mulig tid kunne omdannes til muld, der så blev spredt som underlag for nye småplanter. Ikke en eneste skovlfuld muldjord måtte gå til spilde.

Under vandringen fortalte Broeng os egnens historie, om de gamle skove, som herremændene havde nedhugget, om sandflugtens ødelæggelser, da vinden frit kunne fare over landet, om plantningerne, der skulle binde sandet og værne markerne bag klitterne. Vi hørte, hvordan plantningen gradvis skulle skifte fra hårdføre træer til andre og bedre træsorter. Særlig indtryk gjorde det, da Broeng viste os en græstørv med et muldlag på godt fire tommer og sagde:

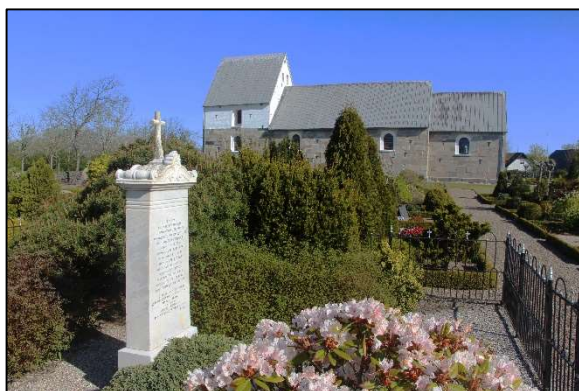
”Denne muldskorpe er lønnen for fyrre års kulturarbejde”. Her fik vi et klart glimt af forstemandens arbejde med at plante og tålmodigt pleje den langsomme vækst.

På Bulbjerg med Skarreklit i baggrunden

En dag vandrede vi de omkring otte kilometer til Bulbjerg. Det var skønt at vandre gennem det kuplede land med klitrækkens høje, ludende takker som horisont, og endnu skønnere at nå op til Bulbjerg Knude, hvorfra vi havde det frie udsyn ud over det flade kystland mod Hanstholm i vest. Skarreklit lå som en vældig takket sukkertop i det klare, rolige hav. Ad redningsbådens vej bag klitterne vandrede vi hjem til vor lejr.

Den gamle kullede kirke i Vester Thorup fortalte sit eget sprog om vesterhavssognets hårde, vejrbidte liv. Inde i kirken sang vi nogle salmer til Karen Nielsens orgelspil. Ude på kirkegården så vi strandvaskerhjørnet, hvor de ukendte ilanddrevne søfolk ligger begravet under græsset et stykke fra andre gravsteder. Der var også et stort mindesmærke over 21 norske søfolk, der var druknet ved en stranding i 1890'erne.

Mindesmærket på Vester Thorup Kirkegård

Da vi den aften havde en afskedsfest med fiskerne, plantøren og andre, der havde hjulpet os under vort ophold, fortalte redningsbådens skipper os om denne store strandingsulykke.

En norsk damper var gået på grund en tåget novembernat. Søen var ikke særlig høj, men nordmændene troede, at skibet ligesom

hjemme i deres skærgård ville blive slået i stykker og synke med det samme, og derfor gik de i bådene. De turde ikke sejle gennem brændingen og roede derfor ud mod havet.

Da redningsbåden fra land kom ud til den strandede damper, var den forladt af besætningen. I løbet af dagen blæste vinden op til orkan. Damperens både kunne ikke klare den høje sø. De blev slået ind gennem brændingen, og alle druknede på nær én mand, som fandtes liggende bevidstløs oppe mellem klitterne i nærheden af Bulbjerg.

Alle ligene drev i land i løbet af det følgende døgn, og begravelsen, der foregik fra strandfogedens hus ved Thorup Strand, samlede 1.000 mennesker. På kirkegården samledes 400 kroner til et mindesmærke og til fællesgravens vedligeholdelse.

Ved afskedsfesten fik vi chokolade, og bagefter spillede vi bold med gæsterne. Det var festligt at se, hvordan den gamle 84-årige vagtmand og hans 80-årige kone tumlede sig i boldspillet. De var kåde som børn. Vi sang aftensang i skæret fra lygten, som vi havde hejst op i redningsraketens stage.

Med fiskerbåden ud på havet

Lejren pakkes sammen inden turen gik hjem til Støvring Højskole

Grethe Skriver Jensen, der skrev fortællingen om Vesterhavsskolen

Johanne Nielsen, hvis fotos illustrerer artiklen

Før vi drog hjem til Støvring, havde vi endnu en interessant oplevelse. Vi var med en fisker i hans motorbåd ude på havet. Vi sejlede et godt stykke ud, og så begyndte Robert Stærmose at fange makreller. Som madding på krogene brugtes blot et stykke blinkende makrelskind. Det kaldes at ”dørge”. Vi dørgede tyve makreller, mens vi sejlede, nok til en middag. Søen var nogenlunde rolig, men alligevel rullede båden så meget, at nogle af os blev søsyge. Dog ikke så meget, at vi måtte ofre til Fader Neptun, men nok til, at vi var glade for at komme ind og ligge lidt på det faste land igen.

Solbrændte og med mange minder fra et stykke Danmark, der var nyt for os, vendte vi en lørdag aften hjem til skolen i Støvring.

Gid mange ”fastlandspiger” må få lejlighed til at ligge i lejrskole på så kønt et sted i Danmark, som det vi lærte at kende under vor sommer på Støvring Højskole.

Robert Stærmose skrev om sin første sommer på Støvring Højskole

Vor første sommerskole samlede fra 3. maj 1937 tolv elever. Vi var nok til at være en skole, og ikke flere, end at vi også kunne være en familie.

1. juli flyttede vi Støvring Højskole ud til Vesterhavet i en uge. Det var tanken, at vi ville opleve et nyt stykke Danmark, som ingen af os kendte noget til. Vi lå i telte ved Thorup Strand.

Alle fotos fra sommerholdet 1937 kan ses på Arkiv.dk → Støvring → Sommerskole.

Vesterhavsskolen 1938

Også i 1938 tog sommerholdet på tur til Thorup Strand. Denne gang bestod holdet af 15 unge kvinder foruden Højskolens lærere og familier. Denne gang slog man lejr hos Christensen i Toldergården. Dog var man ikke helt så heldige med vejret, så man måtte ind imellem overnatte og spise i Christensens lade. Programmet var i store træk identisk med programmet fra året før. Man besøgte plantør Broeng og fik demonstreret redningsvæsnets. Dette års tur i en fiskerbåd stod fiskeren Martin for. Han sejlede holdet, der for en dels vedkommende led af søsyge, en tur til Svinkløv, hvor man ”slog skærver i klitterne og legede ind imellem med Vesterhavets bølger”. Den sidste dag fik man besøg af en gruppe unge fra Støvring og holdt fest sammen med plantøren og fiskerne.

Fra karetmagerværksted til murbrokker

Samlet og skrevet af John Hardy Nielsen og Niels Nørgaard Nielsen

Det ældst kendte billedet af karetmagerværkstedet, fra omkring 1895 før den østligste ende blev til værksted

Et af Øster Hornums ældste huse blev revet ned april 2018. Giver man sig i kast med at undersøge, hvad Lokalhistorisk Arkiv rummer, kan man stykke husets lange historie sammen.

Af gamle matrikelkort kan ses, at allerede i begyndelsen af 1800-tallet lå et hus på matriklen. Som en pudsighed kan ses, at huset overskred matrikelgrænsen op mod den fælles byjord, kaldet gadejorden. Et forhold der gjaldt for flere ejendomme

i byen, hvilket man åbenbart tog forholdsvis let på. Forholdet blev på et tidspunkt rettet ved en regulering af byens matrikler. En lovliggørelse af fortidens småsynder.

Det netop nedrevne hus blev bygget 1880 og har altså i en eller anden form overlevet den store brand i 1889, hvor en tredjedel af byens huse nedbrændte, dette indbefattet. Måske var huset brændt, og kun murene stod tilbage, dog ikke mere beskadigede end at huset kunne genopbygges.

På daværende tidspunkt var der, som man kan se af billedet, hele fire skorstene på huset, hvilket ikke var normalt. Huset må derfor have rummet to familier. Længst til venstre, i den vestligste ende, anes vinduer med støbejernsrammer. Her var et mindre smedeværksted. Taget var tjærede træspåner.

Søren Christian Thyge Sørensen (1866 – 1925)

I 1890 købte karetmager Søren Christian Thyge Sørensen ejendommen, og på et tidspunkt midt i 1890'erne blev huset bygget om. Den østligste ende blev omdannet til værksted og lager, mens den vestligste ende blev bolig for karetmageren og hans stadigt voksende familie.

Søren Christian Thyge Hansen var gift med Anne Marie Sørensen, og de var begge knyttet til baptistkirken. Sammen fik de ikke mindre end ti døtre. Datteren Nathalie blev uddannet karetmager, i øvrigt den eneste kvindelige karetmager i Danmark. Lidt pudsigt at tænke, at på samme tid havde skrædder Villadsen i byen seks døtre på stribe. Denne familie fik som nummer syv sønnen Egon. Man kan forstille sig, at han blev en smule forkælet.

Når der skal bygges og repareres vogne og kareter, skal der til fx at fremstille jernringe til hjulene bruges en smed. Meget praktisk boede en sådan lige ved siden af, nede på hjørnet. Huset står den dag i dag, dog næsten ukendeligt.

Karetmagerværksted med mølle, omkring 1930

Kort efter år 1900 opførtes en egentlig værkstedsbygning øst for det oprindelige, og for at lette arbejdet i virksomheden blev der opsat en vindmølle (man kaldte det en vindmotor) til at trække båndsavene og de andre maskiner.

Møllen mistede efterhånden sin betydning, da byen i 1925 fik vekselstrøm. Ganske vist havde man allerede i 1917 fået installeret jævnstrøm fra byens lille vandkraftværk, men det rakte kun til belysning et par timer hver aften.

En familie på tur i jumpe ud for karetmagerværkstedet

I 1925 købte karetmager Kresten Kragbæk og hans hustru Petra karetmagerværkstedet af Anne Marie Sørensen, der kort forinden var blevet enke ved Søren Thyges død.

Selv om bilerne efterhånden blev flere og flere på bekostning af hestekøretøjerne, blev sønnen Børge Kragbæk uddannet karetmager, da far Kresten på det bestemteste mente, at det med biler var et nymodens påfund, der snart ville gå over igen, og at hestekøretøjer, så som arbejdsvogne, jumper og de andre velprøvede typer, ville der altid være brug for.

Store maskiner rev bygningen ned i løbet af en dag

Børge Kragbæk drev efter faderens død almindeligt autoværksted med service og reparationer. Sideløbende opkøbte han biler med henblik på renovering og videresalg.

Efter Børge Kragbæks død i 1984 videreførtes autoværkstedet af mekaniker Carsten Madsen, der drev

virksomheden frem til 2015, hvor virksomheden endegyldigt lukkede og værkstedsbygningen blev revet ned.

I januar 2018 overtog Rebild Kommune det oprindelige karetmagerværksted og beboelsen med henblik på nedrivning, hvilket skete med stor effektivitet 12. april samme år. Kort efter blev der opført beboelseshuse på den ryddede grund.

Peder Ridemand – en himmerlandsk knabe

Han var gode venner med kongen. Han var ikke bange for at gå i retten med en af landets mægtigste mænd. Han var heller ikke bange for en lensmand. Navnet er Peder Ridemand, og han var herredsfoged i Hornum Herred omkring 1529-42. Han er en af de interessante personer, som man kan træffe i Ole Færchs bog "Diplomatarium Hornumense, tingsvidner, breve og andre dokumenter fra Hornum herred, Nibe og Nørholm birketing 1216-1636". Bogen blev oprindeligt udgivet i 2004, men er nu fremme i en ny udgave med et par hundrede siders mere tekst, bedre segltegninger m.m. Det er en tung sag i to bind, 1000 sider. Det lyder nok lidt støvet, men det er med det, som det er med livets skønhed, som man kan se, når solen spejler sig i en dugperle på et rosenblad, hvis man altså kan få øje på den – skønheden. Ole Færch præsenterer selv bogen:

Bogen rummer mange spændende historier om, hvad der er foregået på herredstinget og med tråde ud til danmarkshistorien. En af dem, man møder, er herredsfoged Peder Ridemand i Hornum herred. Han havde det ikke fra fremmede, da han blev herredsfoged, for hans far Søren Nielsen var også herredsfoged i Hornum Herred.

Han hed egentlig Peder Sørensen, men da han ofte blev benyttet som ridemand i retssager, blev det hans navn. Ridemænd blev udmeldt, når der var stridigheder om markskellene. Så udmeldte kongen ridemænd blandt adelsmænd og prominente herredsfogeder til at ride ret markskel, og det var her, Peder Ridemand var i funktion og fik sit navn.

Peder Ridemand havde et godt navn ved kongens hof, og det skyldtes uden tvivl hans loyalitet mod kongemagten under Clementsfejden. Kong Frederik var død 1534 på Gottorp Slot og stærke kræfter med Skipper Clement i spidsen arbejdede på at få den fordrevne Christian 2. tilbage på tronen og indtog Aalborg 14. september 1534. Adlen, der bestemt ikke ville have tyrannen tilbage, havde samlet en hær i Randers og gik mod Aalborg.

Nutidigt foto af Voergaard, hvor Stygge Krumpen gemte sig i bageovnen sammen med elskerinden

Peder Ridemand havde klogt set, hvor det bar hen og havde begivet sig til Randers. Adelshæren blev ynkeligt slået i oktober ved Lere syd for Aalborg. Det er nogenlunde der, hvor Ikea nu ligger. Da resterne af adelshæren var tilbage i Randers, blev den stærkt anklaget af biskop Stygge Krumpen for manglende mod og kampvilje, men en af adelsmændene bemærkede hertil tørt, at hvis Stygge Krumpen havde været med, var han nok krøbet i Peder Ridemands bageovn.

Det var en ufin hentydning til, at biskoppen, der skulle leve i cølibat, men ret åbenlyst levede sammen med den ovenikøbet gifte adelsdame Elsebeth Gyldenstjerne. Da bønderne angreb Voergård Slot, hvor biskoppen og elskerinden residerede, gemte de sig i slottets bageovn, og slap senere til Randers, derfor den ufine hentydning.

At Peder Ridemand ikke "gav sig i flok og følge med Skipper Clement" betød også, at han reddede sit bondegods. Andre tusinder af bønder, der ikke kunne bevise, at de ikke havde været i flok og følge med Skipper Clement, blev fradømt deres selvejergods og måtte betale en stor halsløsning for at redde livet.

Peder Ridemand havde en gård i Volstrup i Øster Hornum Sogn samt Mølgård med en mølle, som han havde købt af Jachim Lykke til Buderupholm. Efter at have købt mere jord byggede han en ny mølle, men kom snart i strid med Gabriel Gyldenstjerne til Restrup, rigsråd og en af landets mægtigste mænd. Det viste sig nemlig, at Joachim Lykke ikke havde adkomst til gården, hvorfor Gyldenstjerne anlagde sag mod Peder Ridemand for vanhjemmel. Efter mange sager og forviklinger endte det med, at Peder Ridemand beholdt Mølgård.

Ridemands Mølle i Godthåb, som den tog sig ud omkring år 1900

Møllen, som Peder Ridemand byggede, eller i hver fald en efterkommer til den, findes den dag i dag. Det er Ridemands Mølle med den mægtige møllesø, der senere gav vand til Zincks Fabrikker i Godthåb. Møllen fik vand fra Guldbækken, og den stemmede Peder Ridemand op. Herved kom han i karambolage med lensmand Henrik Blome på det fjerntliggende Hald Slot, der mente, at vandet bredte sig ind på kronens område. Der er næsten 100 kilometer ned til Hald Slot syd for Viborg, så hvad havde Blome at gøre ved Ridemands Mølle?

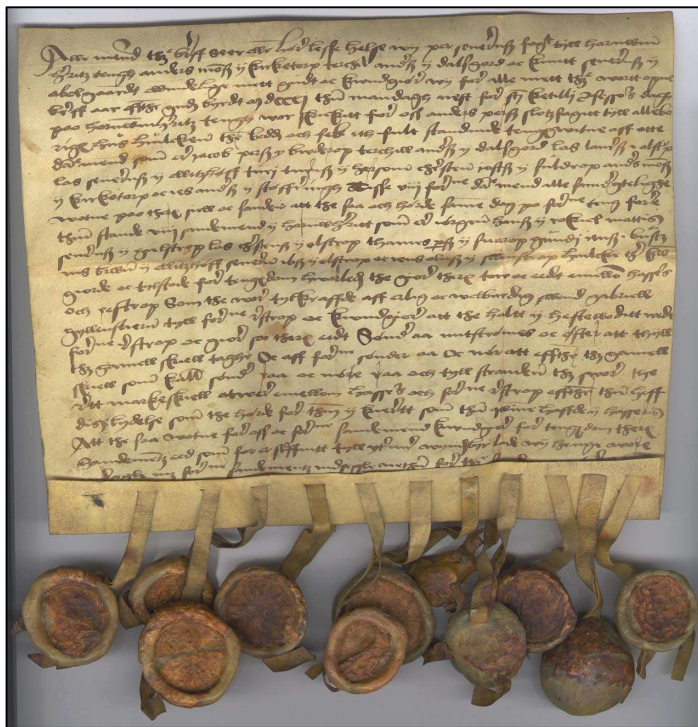
Forklaringen ligger i Clementsfejden. Da Frederik 1.'s søn prins Christian havde vundet i Grevens Fejde, som Clementsfejden var en underafdeling af, og var blevet konge som Christian 3. efter erobringen af København i august 1536, var han i en forfærdelig pengeforlegenhed. Krigen havde kostet svimlende summer, og kongen havde overtaget Christian 2.'s gæld på 100.000 mark, et enormt beløb. Han konfiskerede derfor alt kirkegods i forbindelse med det, vi kalder Reformationen 1536, rundt regnet en tredjedel af al ejendom i riget. Det gjaldt også Viborgbispens Jørgen Friis' gods, som var enormt. Det strakte sig over hele Nord- og Midtjylland, helt ind til Aalborg. Det var over 1000 gårde og mange store hovedgårde bl.a. Gudumlund, Ovegård, Pandum og Spøttrup. Til at administrere dette ansatte kongen holsteneren Henrik Blome, som residerede på Hald som stiftslensmand. Herved opstod det ejendommelige forhold, at kronen i samme område havde gods, der administreredes fra henholdsvis Aalborghus og Hald. Det var herved, at Peder Ridemand kom i strid med Henrik Blome. I sagen kommer det frem, at Blome klager til kongen, fordi han på herredstinget møder sandemænd og tingsvidner, der alle var Peder Ridemands slægtninge, frænder og måger, så han ikke kunne komme nogen vegne. Han fik ikke noget ud af klagen. Kongen afgjorde sagen til Peder Ridemands fordel, så han kunne beholde sin mølle, som vi i moderne skikkelse kan se den dag i dag.

Peder Ridemands segl 10. juli 1531

Når Peder Ridemand skulle bevidne noget skete det ved anvendelse af et segl, ikke med en underskrift. Han fik i tidens løb nye segl, sikkert fordi han havde tabt de gamle. Så blev det tabte afløst på herredstinget, så ingen kunne bruge det uretmæssigt.

Peder Ridemand gjorde nøjagtigt som faderen og sørgede for, da tiden var inde, at sønnen Jacob Pedersen også blev herredsfoged. Om han havde flere børn vides ikke, men navnet Ridemand blev hængende i området. Kikker man f.eks. Nibes tingbøger efter, dukker mange med

Et dokument, hvor Peder Ridemand optræder. Det kan læses under datoen 10. juli 1531 i bogen

tilnavnet op, og det var utvivlsomt slægtninge eller efterkommere. De var ikke helt så prominente som Peder Ridemand. 1659-70 var der en fisker Peder Sørensen Ridemand, 1660 en fisker Christen Ridemand, 1682 en Jens Pedersen Ridemand, 1693-99 en Christen Jensen Ridemand, 1704 hans bror Jens Jensen Ridemand og en Mads Pedersen Ridemand, 1696 en ny Peder Sørensen Ridemand og 1705 en Jens Nielsen Ridemand. De var vist alle fiskere, men hørte vist ikke til de mest velhavende.

Også i Aalborg møder man en Ridemand, nemlig Jens Pedersen Ridemand, som var hører i Aalborg Skole, altså latinskolen. Han havde en uheldig rolle i en berygtet besættelsessag som rullede ud i Thisted. Der berettes herom i Vester-

bøllepræsterne Farstrup og Axelsons dagbøger og i Aalborg byfogeds tingbog. Det drejede sig om nogle kvinder, som var besatte af Satan, samt en præst, en biskop, en amtmand m.fl., der optrådte forkert i sagen og fik hårde straffe i Højesteret 1698. Jens Ridemand blev beskyldt for med hug og slag at have overfaldet Inger Fusmann i barselssengen. Hun var efterfølgende død. Han skulle betale voldbøder og 50 rigsdalere i sagsomkostninger til hendes husbond. Endvidere blev han fradømt sin plads som hører.

Som retsplejen udviklede sig, holdt man op med at bruge ridemænd, og navnet Ridemand gled også efterhånden ud. Ingen i Danmark bærer navnet Ridemand, men mindet om en stolt Himmerlands knabe lever stadig.

Bogen, som vi på Lokalhistorisk Arkiv kan anbefale på det varmeste, koster samlet 750 kroner og kan købes ved henvendelse til Ole Færch på telefon 29 80 97 66 eller 98 18 41 80.

75 år markeret: Blomster og "Flyverstenen" i 3. udgave

Bogen om "Flyversenen" er nu udgivet i 3. udvidede udgave, der inkluderer de senest fremkomne oplysninger om begivenhederne omkring flyets styrt. Udgivelsen sker samtidig med markeringen af 75-året for den tragiske hændelse. Bogen koster 50 kroner.

Der blev lagt blomster ved "Flyverstenen" og krans på gravene på Aarestrup Kirkegård

Forening og Arkiv

Medlemskab og medlemsblad:

Nye medlemmer kan tegne sig ved henvendelse til et af bestyrelsesmedlemmerne.

Adresseændring bedes meddelt formanden eller på Arkivets e-mail.

Kontingentet er af generalforsamlingen pt. fastsat til 100 kr. om året.

Vejledning vedrørende betaling vil følge med årets første nummer af medlemsbladet Hanen.

Hanen udkommer forår (februar) og efterår (september).

Alle "Gamle Haner" kan købes i genoptryk for 50 kr. pr. styk.

Arkivets åbningstider:

Mandag kl. 19⁰⁰ – 21³⁰, torsdag kl. 13⁰⁰ – 17⁰⁰. Arkivet holder lukket i skolernes ferier (se www.stoevringlokalarkiv.dk: "Åbningstider"). **Som noget nyt skal besøgende benytte Arkivets egen indgangsdør til højre for skolens indgang.**

Nyhedsbrev:

Er man interesseret i at få besked via e-mails om Arkivets aktiviteter, kan man på websiden tilmelde sig nyhedsbrevet.

Bestyrelse:

Niels Nørgaard Nielsen	(formand og redaktør af Hanen)	21 49 16 38
Per Rolandsen	(næstformand)	51 92 98 36
Leo Nøhr Jespersen	(kasserer)	98 37 82 34
Erling Trads	(sekretær)	23 31 78 22
Britta E. Nielsen		51 30 24 98
John Hardy Nielsen		98 38 14 98
Tom Lassen		23 30 57 57
Lisbeth Abildgård	(suppleant)	98 38 58 11
Kim Notholm-Larsen	(suppleant)	41 66 59 56

Henvendelser:

Henvendelser vedrørende foreningens anliggender, arkivforespørgsler, "Hanen" eller andet kan ske ved henvendelse til et af bestyrelsesmedlemmerne eller pr. mail.

Adresser:

- **Postadresse:** Lokalhistorisk Arkiv, Birkehøjvej 8, Øster Hornum, 9530 Støvring
- **Telefon** – normalt kun i åbningstiden: **99 88 80 08**
- **e-mail adresse:** arkiv@stoevringlokalarkiv.dk
- **Kontonummer:** Reg.nr. 9805, konto nr. 1800001141
- **Hjemmeside:** www.stoevringlokalarkiv.dk (med udvidet adgang for medlemmer)

Niels Nørgaard Nielsen modtager indlæg til Hanen og står for usignede artikler i bladet.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Trykt hos degnografisk ISSN 0905-202X
Hanen online ISSN 2597-0003